

Kymenlaakson rakennemuutos ja siihen vastaaminen

Kymenlaakson kehittämisspaketti

Tilannekuva Kymenlaaksossa

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä:

- Kymenlaaksoa 2000-luvun puolivälistä alkaen koetellut rakennemuutos jatkuu edelleen. Kehitys kiihtyi Kouvolasta alkaen alkuvuonna 2023 Fazer Oy:n, Edukon ja Stora Enson Anjalankosken tehtaiden ilmoituksilla muutosneuvottelujen käynnistymisistä. Lisäksi Fazerin Korian kaurajuomatuotteiden valmistuksen mahdollinen siirtyminen Ruotsiin julkistettiin 10/2023. Kouvolaossa perustettiin muutostyöryhmät ja käynnistettiin neuvottelut Kaakkois-Suomen ELY:n kanssa.
- Stora Enson ilmoitettua 06/23 suunnittelevansa Sunilan sellutehtaan sulkemista Kotkassa TEM julkaisi välittömästi käynnistävänsä rakennemuutostukitoimet yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Kotkan kaupunki perusti Sunila -rakennemuutosryhmän (Kotkan kaupunki, Cursor Oy, Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymä EKAMI, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Oy, Kaakkois-Suomen TE-toimisto, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Kymenlaakson liitto ja työ- ja elinkeinoministeriö).
- Metsäteollisuuden yksiköiden ilmoitukset tehtaiden sulkemisista ja toimintojen vähentämisestä yhdessä Kouvolaossa toteutettujen elintarvikealaan liittyvien tuotantoyksiköiden sulkemisten ja irtisanomisten kanssa sekä kaikki kerrannaisvaikutukset huomioiden vaikutukset aluetalouteen ovat merkittävät.
- Rakennemuutoksen lisäksi Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on heikentänyt Kymenlaakson tilannetta. Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset Kymenlaakson metsäteollisuudelle ja logistiikalle ovat merkittävät. Sunilan sellutehtaan lakkauttaminen on kerrannaisvaikutuksineen tästä suora esimerkki. Myös muilla toimialoilla kuten elintarvikealalla ja matkailussa, vaikutukset ovat merkittäviä. Sodan myötä sijainti rajamaakuntana voi näyttäytyä myös mainehaittana esimerkiksi yritysten sijoittumisessa ja investoinneissa.
- Nato-jäsenyys tuo turvallisuutta ja mahdollisuuksia muuttamalla Kymenlaakson geopoliittista asemaa sekä lisäämällä paineita turvata elinvoimaista ja taloudellisesti vahvaa rajaseutua.
- Kansallisen huoltovarmuuden näkökulmasta Kymenlaakson elinvoimaisuudella on yhä merkittävämpi rooli. Alentuneet vientinäkyvät, kohonneet kustannukset ja pakotteiden aiheuttamat vienti- ja tuontirajoitukset ovat tuoneet haasteita myös vienti- ja tuontimääristä riippuvaiseen satamatoimintaan, minkä johdosta satamaoperaattori on käynnistänyt muutosneuvottelut. Rajan ylittävän rautatieliikenteen loppuminen on vaikuttanut koko logistiikka-alaan. Heikkenevä tilanne näkyy myös konkurssien määrän kasvuna. Tilanne jatkuu hankalana, ja tuleviin muutoksiin on varauduttava. Toisaalta isoja uudistumismahdollisuuksia liittyy esimerkiksi Kotka-Haminan akkuklusteriin ja Kouvolan elintarvikeklusteriin.

- Väestökehitys on negatiivista kaikissa Kymenlaakson kunnissa. Vuonna 2022 maakunnan väestö vähentyi kaikkiaan noin 1 900 henkilöllä. Maakunnan vähäinen korkeakoulutustarjonta ja suuret muuttotappiot työikäisen väestön ryhmässä yhdistettynä korkeakoulutettujen pieniin työmarkkinoihin tekevät osaavan työvoiman löytämisestä haastavaa. Tavoitteena on irtisanottaville työntekijöille tarjota nopealla aikataululla matalan kynnyksen koulutusta ja mahdollisuuksia nopeaan uudelleentyöllistymiseen.

Tilannekuva

Kotka

- Stora Enson ilmoitus Sunilan sellutehtaan sulkemisesta 4.9.2023

VAIKUTUKSET

- -240 suoraa työpaikkaa

- 40 tehtaan alihankkijaa
- 280 alihankkijan alihankkijaa

- Satamaoperaattori Steveco Oy ilmoitti 5.9.2023 lomauttavansa 700 työntekijää enintään 90 päiväksi.
- Metsäyhtiö MM Kotkamills on aloittanut 66 työntekijää koskevat muutosneuvottelut sahatoiminnassaan. Mahdollisia ovat niin lomautukset, henkilöstövähennykset kuin koko sahan sulkeminenkin.

Tilannekuva

Kouvola

- Stora Enso sulkee 2023 aikana Anjalankosken paperitehtaan toisen paperikoneen

- -50 työpaikkaa

Kymmeniä työpaikkoja kunnosspidossa, logistiikassa ja muissa palveluissa

- Fazer lakkauttaa meijeriliiketoimintansa Korian tehtaalla 8/2023 loppuun mennessä + uhkana kauramaidon tuotannon lopettaminen (3.10.2023)

- -82 työpaikkaa

maidon tuottajat ja logistiikkapalvelut

Uhan alla lisäksi - 93 työpaikkaa

- Kouvolan Ammattiopisto Oy, Edukon sopeuttamistoimet 4/2023

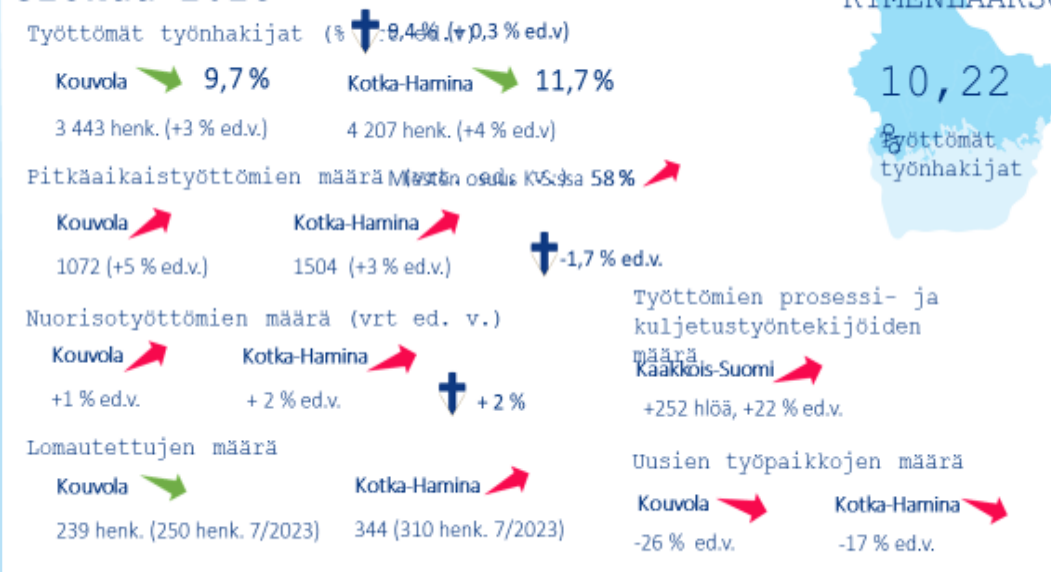
- -33 työpaikkaa

Tilannekuva työllisyys elokuu 2023

Vrt. koko maa

KYMENLAAKSO

	Tuoreimman tiedon ajankohta	Tuorein tieto	Vuosi aikaisemmin	Viisi vuotta aikaisemmin	Muutos vuodessa	Muutos viidessä vuodessa
Väkiluku	2022	159 488	161 391	168 691	-1,2 %	-5,5 %
Työttömät työnhakijat laskentapäivänä	elokuu 2023	7 650	7 397	8 894	3,4 %	-14,0 %
Josta lomautetut	elokuu 2023	583	247	270	136%	116%
Alle 25-v. työttömät työnhakijat	elokuu 2023	744	732	1 215	1,6 %	-38,8 %
Pitkäaikaistyöttömät	elokuu 2023	2 576	2 477	2 835	4,0 %	-9,1 %
Työttömien työnhakijoiden % osuus työvoimasta	elokuu 2023	10,8	10,2	11,7	0,6 %-yks.	-0,9 %-yks.
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana	elokuu 2023	1 107	1 414	1 192	-21,7 %	-7,1 %

Kymenlaakson äkillisen rakennemuutoksen suunnitelma on toimitettu 25.9.2023 työ- ja elinkeinoministeriölle

1. Kotka-Hamina

AKKE -rahoitus (alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen) kohdentuen erityisesti akkuteollisuuteen Kotka-Hamina 3,8 miljoonaa euroa

a) Akkuteollisuuden keskittymä

Tavoitteena on akkuteollisuuden kehittäminen niin, että Kotka-Haminan seudulle rakentuu kansainvälisen akkuteollisuuden merkittävä teollinen keskittymä.

Suomella on historiallinen tilaisuus hyötyä globaalista puhtaan siirtymän investointiaallosta. Kotkan-Haminan seudun akkuteollisuuteen liittyvät hankkeet ovat hyvin pitkällä ja konkreettisesti vaiheessa, ja tukevat toteutuessaan erinomaisella tavalla Suomen akkustrategian tavoitteet luoda Suomeen akkuarvoketjun kaikki osa-alueet raaka-aineista uusiokäyttöön. Yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön, Business Finlandin, Invest in Finlandin, VTT:n sekä ELY-keskuksen resurssit ja rahoitusvälineet ovat tässä työssä käytettävissä.

Business Finland on myöntänyt 15 miljoonaa euroa investointitukea Haminan akkumateriaali-tehtaan kehittämiseen. Hankkeen tarkoituksena on suunnitella ja toteuttaa ratkaisu natriumsulfaatin talteenottoon. Natriumsulfaattia syntyy akkuteollisuudessa tuotantoprosessin sivutuotteena.

Stora Enso Oyj:llä on Kotkassa anodimateriaalin kehittämisen pilottilaitos. Business Finland on myöntänyt yhtiölle 9 miljoonan euron tuen teollisen mittakaavan laitoksen rakentamiseen. Panostamalla yhteistyössä yhtiön kanssa anodimateriaalitoiminnan kehittämistä tuetaan hallitusohjelman tavoitetta nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämisenotot 4 prosenttiin BKT:sta.

Kotka-Haminan seutukunta pitää erityisen tärkeänä seuraavia asioita:

- Uuden etusijamenettelylain toimivuuden varmistaminen hankkeiden luvitusprosesseissa (Äänekosken malli)
- Sähkön saannin riittävyyden varmistaminen
- Perusinfrastruktuuriin liittyvät parannustoimet
- Työvoiman saatavuuden varmistaminen
- Akkualan tutkimuskeskuksen rakentaminen Kotkaan
- Alueen vetovoiman lisääminen (asunnot, palvelut, hotellit jne.)

b) Sunilan tehdasalueen saattaminen uudistuvan teollisuuden tarpeisiin

Alueen konseptointi olemassa olevan infran ja tulevaisuuden mahdollisuuksien perusteella.

c) Kotka-Hamina korkeammaksi tukialueeksi

Suomella on aluetukikartan väliarvioinnin yhteydessä mahdollisuus muuttaa Etelä- ja Länsi-Suomen ns. ennalta määrittelemättömiä tukialueita komission väliarviointia koskevan tiedonannon puitteissa. Väestöpeittoa on mahdollista siirtää nykyisiltä aluetukikarttaan kuuluvilta alueilta noin 97 000 asukkaan verran. Arviointia on tehty huomioiden alueiden muuttunut tilanne alkuvuodesta 2022, jolloin nykyinen aluetukikartta on valmisteltu.

Koko itäisen Suomen heikentyneiden näkymien ja Kymenlaakson rakennemuutostilanteen vuoksi on arvioitu, että Kotka-Haminan seutukunnan lisäämiselle kokonaisuudessaan aluetukikarttaan on riittävät perusteet. Seutukunnan kunnista Miehikkälän ja Virolahden kunnat ovat olleet aluetukikartassa jo vuodesta 2022 lähtien. Laajemman alueen lisääminen ei Suomen rajallisesta väestöpeitosta ja väliarvioinnin reunaehdoista johtuen ole mahdollista.

Jatkossa Kotka-Haminan seutukunta kuuluu kansalliseen tukialueeseen I, jolla investointiin myönnettävän tuen enimmäisintensiteetti pienille yrityksille on 40 %, keskisuurille yrityksille 30 % ja suurille yrityksille 20 %. Muutoksen toteutuminen edellyttää, että komissio hyväksyy Suomen esityksen. Tämän jälkeen valtioneuvosto voi antaa asetuksen tukialueista.

2. Kouvola

AKKE –rahoitus (alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen) kohdentuen erityisesti elintarviketeollisuuteen Kouvola 2,2 miljoonaa euroa

Elintarvikesektorin keskittymä

Uutta kasvua haetaan nousevasta elintarvikesektorista ja tuotteiden jalostusarvon nostosta sekä yritysten ja niitä tukevien kehittämistoimijoiden osaamisen vahvistamisesta. Yritysten kasvua ja uudistumista tuetaan panostamalla TKI-toimintaan. Siinä LUTin, Xamkin ja Edukon testaus- ja analyysipalvelut ja muu osaaminen ovat tukemassa yritysten kokeiluja, pilotointeja ja tuotekehitystä sekä kansainvälistymispotentiaalin kasvattamista. Metsäteollisuuden innovaatiot otetaan käyttöön elintarviketeollisuuden pakkausratkaisuissa. Lisäksi hyödynnetään LAB-ammattikorkeakouluun perustettua Food Pilot Plant –tuotekehitysyksikköä.

Teknologinen kehitys yhdessä vihreän siirtymän kanssa vaikuttavat kuluttajakäyttäytymisen ohella elintarviketeollisuuden ja koko ruokaketjun toimintaan sekä toimintaedellytyksiin. Uudet osaamistarpeet liittyvät esimerkiksi bioteknologiaan innovaatioihin, kestävyys, turvallisuuteen, automatisaatioon, robotiikkaan, tekoälyn hyödyntämiseen, data-analytiikkaan, kyberturvallisuuteen, esineiden internetiin, pilvipalveluihin ja virtuaaliteknologioihin.

Yhä tärkeämpää on myös eri toimialojen sekä tutkimuksen välinen yhteistyö innovaatiotoiminnassa ja innovaatioiden kaupallistamisessa. Lisäksi ennakoitiosaaminen ja riskeihin varautuminen korostuvat muuttuvassa toimintaympäristössä. Kymenlaakson keskeinen sijainti

kasvavan pääkaupunkiseudun läheisyydessä ja alueen logistiset palvelut voivat osaltaan varmistaa ruokajärjestelmän murroksen hallittavuutta ja ennakoitavuutta.

Toimenpiteinä:

- TKI -toiminnan vahvistaminen ja alueellisten TKI -osaajien varmistaminen
- Innovaatiotoiminnan tukeminen ja innovaatioiden kaupallistaminen
- Analysointi- ja testauskeskuksen perustaminen ja kehityspalvelut
- Teollisista mittakaavaa palveleva tuotekehitysympäristön kehittäminen ja alueellinen erikoistuminen
- Yritysten kansainvälistyminen ja liiketoiminnan kehittäminen
- Koulutuksen ja osaamisen syventäminen
- Koulutuksen ja työelämän yhteistyön lisääminen ja yritysten tarpeisiin vastaavien koulutustarjonnan ja toimintatapojen kehittäminen, ml. monikulttuurisuuden huomioiminen
- Elintarvikealan myynti- ja markkinointiosaaminen koti- ja vientimarkkinoilla
- Erityinen huomio koko ruokajärjestelmän omavaraisuuden ja huoltovarmuuden parantamisessa, arvoketjujen vahvistamisessa sekä toimialojen välisessä yhteistyössä
- Riskien hallinta ja tuoteturvallisuuden varmistaminen
- Vihreän siirtymän vauhdittaminen, kestävyys- ja vastuullisuusajattelun vahvistaminen sekä materiaalitehokkuuden parantaminen
- Elintarvikealan työtehtävien ja koulutuksen vetovoimaisuuden lisääminen, joka tukee myös uutta yrittäjyyttä ja omistajavaihdoksia.

Olellainen merkitys on elintarviketuotannon turvaamisella ja monipuolistamisella. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen kautta on haettavissa ja kohdennettavissa maaseuturahoitusta (MMM) elintarvikekeskittymän tarpeisiin.

Osana Kouvolan ÄRM-toimenpiteitä valtio solmii sopimuksen elintarvikealan innovaatiovetoisesta kehittämisestä tavoitteena vahvistaa uuden kasvun lähteitä alueella. Myöhemmin kaupunkien kanssa on määrä valmistella teemasopimukset kaupunkien tekemien ehdotusten pohjalta.

3. Työvoimapalveluiden vahvistaminen 1,0 miljoonaa euroa

Muutosturvakoulutuksen ohella ja muutosturvakoulutuksen toimenpiteitä jatkaen tarvitaan laaja-alaisesti työvoima- ja yrityspalveluita. Valtaosin tarpeet kohdistuvat työvoimakoulutukseen (jatko- ja täydennyskoulutus tutkintoon johtamattomana sekä yrittäjäkoulutus), mutta täydentäen myös palvelut sekä erillisinä itsenäisinä osioina (tehokas nopea työllistyminen) että nivelvaiheita (kuten uusien opintojen aloittamisen tukeminen ja keskeyttämisen ennaltaehkäisy) tukemaan.

Osalla kohderyhmää oleellista ovat osaamistarpeiden kartoitus ja erilaiset asiantuntija-arvioinnit sekä tarvittaessa palkkatuki jatkopolkujen ja työllistymisen tueksi. Keskeisin valmennuspalveluista on yksilöllinen valmennus, mutta myös ryhmämuotoisia valmennuksia järjestetään kohdennetusti. Yrittäjäksi ryhtymisen tuki varmistetaan valmennusten ja koulutusten lisäksi starttirahan avulla (mikäli starttirahan ehdot täyttyvät).

Työvoima- ja yrityspalveluiden suunnittelu on ÄRM-kohderyhmään kuuluville jo aloitettu syyskuussa 2023, tavoitteena osin jo kilpailutus vuoden 2023 puolella ja palveluiden aloitus vuoden 2024 alusta alkaen. Palveluvalikoiman kohdentamista tehdään yhteistyössä TE-palveluiden ja palveluntuottajien kanssa jatkuvana prosessina. Kilpailutusta täydennetään ja jatketaan vielä vuoden 2024 alkupuolella. Määrärahaa käytetään myös toimivien pk-yrityksien liiketoiminnan muutostarpeiden kartoittamiseen ja kehittämissuunnitelmien laatimiseen.

4. Liikenne- ja huoltovarmuus, logistiikanäkökulma

Kymenlaakson osalta on mainittu Savonradan Kouvola-Kuopio nopeuden ja kapasiteetin nosto (50 miljoonaa euroa). Talousarvioesityksessä 2024 hankkeelle esitettiin kolmen miljoonan euron valtuus suunnitteluun.

Väylävirasto laatii vuosittain väyläverkon investointiohjelman, joka perustuu Liikenne 12-suunnitelman rahoitusohjelmaan, tavoitteisiin sekä liikenneverkon strategisen tilannekuvaan. Vuosille 2024–31 investointiohjelmassa Kymenlaakson hankkeista on Savonradan (kori 1B, myöhemmin käynnistettävissä) lisäksi mainittu VT15 Kouvola-Kotka 140 miljoonaa euroa (kori 1A, käynnistysvalmis) sekä VT15 Kotkan sisääntulotie 10 miljoonaa euroa (kori 1A, käynnistysvalmis).

Investointiohjelmassa on mainittu myös parantamishankkeina (perusväylänpidon rahoituksella) Vt 6 parantaminen välillä Tykkimäki-Utti sekä Vt 15 Lautaron liittymän porrastaminen.

5. Alueella jo olemassa olevat resurssit ja niiden kohdentaminen

Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) sekä Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) osalta rahoitustilanne Kymenlaakson maakunnassa on hyvä ja rahoitusta on käytettävissä erilaisiin kehittämishankkeisiin ja toimenpiteisiin.

Kymenlaakson alueelle on jaettu Euroopan aluekehitysrahoitusta (EAKR) vuosina 2022 ja 2023 yhteensä noin 7,7 miljoonaa euroa (EAKR+valtio), josta maakunnan liiton osuus on noin 5,7 miljoonaa euroa ja ELY-keskuksen osuus noin 2 miljoonaa euroa. Tästä rahoituksesta oli syyskuun 2023 alussa sidottu maakunnan liiton rahoittamiin hankkeisiin n. 1,013 miljoonaa euroa ja ELY-keskuksen rahoittamiin hankkeisiin n. 0,718 miljoonaa euroa. EAKR-rahoitusta on siis näiltä osin vielä käytettävissä.

Vuodesta 2024 lähtien Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 – EU:n alue- ja rakennepoliittisen ohjelman maakunnittaisen rahoitusjakaumaa tarkistetaan siten, että Kymenlaakson EAKR-rahoitus kasvaa 20 % vuosina 2024-2027. Muutos tarkoittaa yhteensä 2,212 milj. euron lisäystä (EAKR+valtio). Rahoitusjakauman tarkistuksen yhteydessä myös Etelä-Karjalan EAKR-rahoitus kasvaa 20 %.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) on jaettu vastaavasti rahoitusta Kymenlaaksoon yhteensä noin 20,8 miljoonaa euroa (JTF+valtio), josta maakunnan liiton osuus on noin 12,5 miljoonaa euroa ja ELY-keskuksen osuus noin 8,3 miljoonaa euroa. Tästä rahoituksesta

oli syyskuun 2023 alussa sidottu ELY-keskuksen rahoittamiin hankkeisiin noin 360 000 euroa. JTF-varoilla on mahdollista esimerkiksi uudistaa ja monipuolistaa aluetaloutta luomalla uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja työpaikkoja. Lisäksi yritysten kasvua ja uudistumista voidaan tukea TKI-toimilla.

Euroopan sosiaalirahastosta (ESR+) on jaettu vastaavasti rahoitusta noin 11,6 miljoonaa euroa (ESR+ +valtio), josta on sidottu hankkeisiin noin 1,563 miljoonaa euroa. Tämänkin rahaston osalta rahoitusta on siis Kymenlaaksossa hyvin käytettävissä.

Kymenlaaksoon ja Etelä-Karjalaan jaettiin alkuvuodesta 3 miljoonaa euroa kansallista yritystukivaltuutta osana itäisen Suomen toimenpidepakettia. Tämän johdosta myös yritystukia on pk-yrityksille maakunnassa hyvin käytettävissä. Samaan aikaan on toisaalta nähtävissä yritysten yleinen varovaisuus energiakriisin ja kustannusinflaation seurauksena.